

Proč a jak česká vláda krmí naše neziskovky

- CZ24 News | 28. září 2021

ČESKO: Už jsme nedávno na tomto místě popsali bohaté angažmá vlády a ministerstev při produkování různých „dobrých“, ať už prostřednictvím vlastních poradních orgánů, nebo prostě přesunem tučných finančních obnosů do tzv. nestátních neziskových organizací (NNO). V červnu letošního roku, tedy uprostřed fatální ekonomické kalamity jménem covid, přišli naši vládní úředníci s materiálem pod názvem Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030.

Na první pohled se nabízí otázka: co je na těch organizacích „nestátního“, když jsou svými příjmy a někdy i úkoly fixovány na stát? Berte to třeba jako pouhou štouravost, ale při četbě toho sáhodlouhého spisu (56 hustě popsaných stran, celkem skoro 200 tisíc znaků) se odpovědi nedoberete. Co se však dovíte, je, že koordinátorem tvorby toho materiálu je Úřad vlády České republiky, Odbor lidských práv a ochrany menšin a Sekretariát Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, a to, pozor: na objednávku vlády ČR. Z toho plyne, že ten, kdo tu přebírá iniciativu a doslova vnucuje neziskovkám veřejné peníze, je naše exekutiva. Měli bychom se nad tím možná zamyslet i v kontextu nadcházejících voleb.

Hned v úvodu spisu se píše, že „Strategie usiluje o zajištění vhodných podmínek pro existenci a činnost NNO a posílení spolupráce veřejné správy s NNO“. Jasné jak facka. Materiál sám obsahuje řadu gramatických perel, například „Rovina neziskového sektoru a NNO jako hodnoty sama o sobě staví na předpokladu, že občanskou společnost tvoří občané, kteří se dobrovolně podílejí na spravování věcí veřejných a stát jim k tomu vytváří vhodné podmínky.“ Nebo „Republika se zavázala zvýšit inkluzivitu vládnutí, tedy reálnou možnost zapojení svých občanů do rozhodování o věcech veřejných, resp. do tvorby veřejných politik.“ Tak nevím, nějak jsem, asi mylně, podléhal dlouho dojmu, že náš politický systém je zastupitelský a občané si pro „tvorbu veřejných politik“ volí každé čtyři roky, případně častěji, své zástupce podle pluralitního klíče. Pakli toto nestačí, pak můžeme rovnou zrušit parlament, možná i vládu, nechat tam jenom otevřenou kasu a každý, kdo se bude chtít inkludovat do vládnutí, na to dostane od správce pokladny příslušný obnos.

Cílovou skupinou Strategie jsou zde především orgány veřejné správy, pro něž zde obsažená opatření mají v podstatě závazný charakter, přičemž se tu jmenovitě říká, že naplňování těch cílů mají být účastna též média, akademická sféra a samy neziskovky. Jinými slovy: vytváří se tu administrativní stát ve státě, který má zbavit rozhodující orgány státní správy odpovědnosti za určité sektory společenského života, a spolu s tím otevírá bránu bezedným požadavkům, především politických neziskovek. A když už na to máme tu Strategii, tak jim přece musíme jít na ruku, že...

Nově se zde vkrádá zajímavý pojem „Organizovaná občanská společnost“. To zní podobně jako „dobrovolná povinnost“. Inu, jsme v zemi Kafkově. Jak tomu pojmu rozumět? „Pojem se snaží o kladné vymezení pojmu zdůrazňující organizovanou činnost jako nejvlastnější projev občanské společnosti jakožto entity, která chce aktivně participovat na politické moci a veřejné diskuzi společenských témat.“ Uff. Pod povrchem té fráze hledejme prostě institucionalizovaný souhlas s tím, aby ony organizované občanské skupiny (tedy NNO) zastupovaly standardní vládnoucí mechanismy a rozhodovaly (za veřejné peníze) podle svého, samozřejmě s tím, že přijetí jejich rozhodnutí bude ze strany obyčejných neorganizovaných občanů dobrovolně povinné.

Jako jedny z klíčových charakteristik NNO se v textu uvádí toto: „Soukromý charakter a nezávislost na státu – Subjekt není součástí státu ani není státem řízený, je soukromoprávní.“ Poznámka: to ale v žádném, případě neznamená, že NNO nenárokuje veřejné peníze. Právě naopak. Jen o jejich užití stát

a jeho součástí nesmějí rozhodovat. A dále: „Nerozdělování zisku – Zásada nerozdělování zisku je již dána posláním organizace. Neznamená to ale, že subjekt nemůže dosahovat zisku. Zisk nesmí být rozdělen mezi členy, vlastníky či manažery, musí být použit k dosahování poslání organizace.“ V praxi to vypadá tak, že politické NNO dosahují výnosů obvykle nikoli z nějaké ziskové (případně dokonce i užitečné) činnosti, nýbrž z veřejných zdrojů. A tyto zdroje zpravidla končí cca ve výši 80% formou mezd a honorářů na účtech šéfů a účastníků těchto NNO. Vyhoví se tedy zásadě, že se nevytváří zisk, který by se rozdělil mezi lidi z NNO. Ty peníze se mezi ně rozdělí hned, čímž k žádnému zisku ani dojít nemůže.

Ze Strategie se rovněž dozvíme, jak se naše vláda dívá na typologii NNO: „Z hlediska typu činnosti, které NNO vykonávají, můžeme rozlišovat funkci servisní, kdy NNO poskytují služby klientům, jako například služby sociální a zdravotní, funkci advokační, spočívající v prosazování hodnot či veřejných zájmů, jako jsou ochrana životního prostředí či práva znevýhodněných skupin, funkci zájmovou, spočívající v realizaci společných zájmů a aktivit, např. v oblasti sportu či kultury a volného času, a funkci filantropickou, kdy NNO, zpravidla ve formě nadací či nadačních fondů, poskytují finanční prostředky na veřejně prospěšné účely či dobročinné dary.“ Nějak v tom všem souhrnu nevidím prostor pro NNO typu Evropské hodnoty, Europeum, Sdružení pro integraci a migraci atd., tedy neziskovky, jejichž činností je výlučně politická indoktrinace obyvatelstva od raného věku dětí z MŠ po dospělé. Možná by stálo za to položit Jakubovi Jandovi či Magdě Faltové otázku, do které té kolonky by se sami zařadili. Myslím, že by se ocitli v úzkých.

V hlubinách toho bezedného spisku se dovíme i další zajímavé informace. Například v roce 2018 (to jsou nejčerstvější čísla, s nimiž Strategie operuje) bylo u nás evidováno 142 664 neziskovek, přičemž o kus dále čteme, že v nich bylo zaměstnáno pouze 116991 osob v přepočtu na plné úvazky. Přičemž obrát těchto organizací byl ve sledovaném období vyčíslen na cca 145 miliard Kč. Odpusťte mladickou neznalost, ale to vypadá buď jako ekonomický zázrak, nebo jako ryzí potěmkiniáda. A dovedme tu úvahu ještě dál. Anžto jde o neziskovky, tak většina onoho obrátu jde z veřejných prostředků, které jsou zde nějak konzumovány – jak už bylo řečeno, z velké většiny samotnými činovníky NNO. Jednoduchým propočtem dojdeme k obdivuhodnému závěru. Jedna „pracovní“ síla stojí v této trojčlence ročně na 1.239.316 Kč. To jsou kšefty, žejo, pane Kohn...

A k čemu tedy že ta Strategie slouží? Zde jsou vytčeny tři „výzvy“:

1. „oblast společenského klimatu pro činnost NNO,
2. oblast participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru,
3. oblast právní prostředí a financování NNO.“

Jak tomu rozumět? Ad 1) Je třeba vymlátit veřejnosti z hlavy, že neziskovky jsou organizace zbůhdarma parazitující na veřejných financích a není z nich žádný konkrétní užitek (určitě ne z těch politických; ty, jež se pohybují ve zdravotnické či sociální oblasti, do této truchlivé kategorie jistě nepatří a nejsou tak ani obecně vnímány). Ad 2) Orgány veřejné správy jsou zavazovány k tomu, aby přepustily část svých pravomocí (a peněz) neziskovkám, aniž by nad výsledky jejich aktivit měly jakoukoli pravomoc či kontrolu. Ad 3) Vytvoření garance setrvalé plynoucích příjmů pro neziskovky, ba jejich nárokovost.

Strategie hořekuje nad tím, jak klesá důvěryhodnost vůči neziskovkám ze strany veřejnosti. Dvakrát do roka Centrum pro výzkum veřejného mínění při AV ČR sleduje trendy důvěryhodnosti jednotlivých společenských institucí (Církev, policie, armáda, ale také média či právě neziskovky). Strategie uvádí, že ve výsledcích toho průzkumu z jara 2020 byl poměr důvěřujících 38,5 % k nedůvěřujícím 50,2 %. To mimochodem není přesné. CVVM uvádí, že neziskovkám nedůvěřuje celkem 51%. Zdá se to být banalita, ale za tyto banality svou vládu a její podorgány platíme! A ačkoli Strategie spatřilo světlo světa zjara 2021, ignoruje čísla aktuálnější. Podle CVVM z podzimu 2020 je poměr

důvěřujících vůči nedůvěřujícím v neziskovky už 33 ku 59%. Je tu tedy patrný sešup během pár měsíců o téměř pětinu, a to je docela dramatické číslo. Co z něj plyne? Že naše vláda dělá první poslední, co neziskovkám na očích vidí, ale dělá to navzdory převládajícímu názoru občanů. I to budiž inspirací k volební urně.

Strategie se zamýšlí nad příčinou růstu nedůvěry v neziskovky. Co jí vychází? Mohou za to různí činitelé, kteří o neziskovkách nemluví hezky. Docela drsně zní konstatace, že se k neziskovkám „negativněji začali stavět lidé s levicovější orientací, důchodci, nezaměstnaní a lidé s nižším vzděláním“. Tomu já říkám politicko-neziskovkářská diskriminace. A mimochodem ageismus a podobné formy apartheidu na základě určitých demografických charakteristik jsou v rozporu s naší Ústavou. Což to naše vláda a její Úřad neví? Ale ví, ale je jim to jedno. Kde není žalobce, není totiž soudce.

Tak by se v analýze Strategie dalo pokračovat ještě dlouho a v podobném duchu. Pointa? Tato zdravému rozumu, občas i zákonu a určitě slušným mravům odporující administrativní bramboračka je v platnosti. Přijala ji naše vláda usnesením č. 623 dne 12.7.2021. Bohužel se nedozvíme, jaký ministr či ministryně hlasoval pro či proti. To by bylo třetí předvolební memento.